

Tongzoenen op een schoolfeest?

door Ine Spee

Een aangifte vanwege seksuele intimidatie is een ingrijpende zaak voor een school: onmiddellijk is de veiligheid op school op alle niveaus in het geding. Docenten vragen zich af: hoe veilig is mijn werkplek en hoe veilig is mijn relatie eigenlijk met leerlingen en collega's? Ouders vragen zich af hoe beschermd hun kind op school is en sommige leerlingen realiseren zich misschien voor het eerst, dat leraren niet altijd betrouwbaar zijn.

De onrust of angst die een aangifte met zich meebrengt, vertaalt zich soms in verbale weerstand: “Die leerlingen lokken het uit, weet je wel wat leerlingen allemaal tegen me durven te zeggen, ze maken zelf ook seksuele grappen, en dan die lage heupbroeken met die strings...” enzovoort. Overigens hebben deze docenten niet helemaal ongelijk: het is zeker zo dat het omgaan met leerlingen die seksueel exploreren en vaak uitdagend gedrag vertonen, niet gemakkelijk is. De losse, seksuele moraal die onder een groep jongeren leeft en hun soms uitdagende kleding, maakt de werkomgeving van docenten niet altijd even veilig. En sommige mannelijke docenten hebben het gevoel dat ze vogelvrij zijn.

De andere kant is echter dat bij professioneel docentengedrag de veiligheid in afhankelijkheidsrelaties bewaakt wordt en dat de volwassen professional daar verantwoordelijkheid voor draagt, niet de leerling.

Leraar vervolgd om seksuele relatie met leerling

Het openbaar ministerie in Maastricht gaat een inmiddels ontslagen docent van het E.College vervolgen vanwege een kortstondige relatie met een destijds zeventienjarige leerling. De affaire kostte hem al zijn baan.

(dagblad De Limburger, mei 2007)

De wet

Het bewaken van de veiligheid in de relaties met docenten en leerlingen, wordt gesteund door wetgeving. De aparte wetgeving voor het onderwijs is gemaakt om kinderen te beschermen en hun veiligheid te waarborgen, met name omdat in het verleden veel zaken onder de (school-)mat zijn geveegd en omdat er voorbeelden zijn van leerkrachten die op een volgende school seksuele relaties met kinderen voortzetten. Vaak wordt de wet er echter pas bij gehaald als zaken uit de hand zijn gelopen en er al een justitieel traject is ingezet. Dat is jammer, want de wet geeft juist duidelijkheid en richtlijnen voor het gedrag van docenten. Nu worstelen veel docenten, LO-docenten of andere leerkrachten die door hun vak gemakkelijk fysiek contact hebben met kinderen, met hun eigen houding en bepaalt een ieder maar zijn eigen grenzen. Soms is

dat een eenzaam proces. Een docent lichamelijke opvoeding: “Soms zeggen leerlingen als ik naar de kleedkamers loop: “Meneer, wat praat u toch hard”, maar dat doe ik expres; het zal mij nooit gebeuren dat kinderen kunnen zeggen dat ze me niet hebben horen aankomen bij de kleedkamers...”

De wet is duidelijk over ontucht met (afhankelijke) kinderen en jongeren en over de meldplicht in het onderwijs.

Wetboek van Strafrecht (Sr) Artikel 249 | Sr, Boek 2, Titel 14

1. Hij die ontucht pleegt met zijn minderjarig kind, stiefkind of pleegkind, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie. Met dezelfde straf wordt gestraft:
 - 1°. de ambtenaar die ontucht pleegt met een persoon aan zijn gezag onderworpen of aan zijn waakzaamheid toevertrouwd of aanbevolen;
 - 2°. de bestuurder, arts, onderwijzer, beambte, opzichter of bediende in een gevangenis, rijksinrichting voor kindbescherming, weeshuis, ziekenhuis, of instelling van weldadigheid, die ontucht pleegt met een persoon daarin opgenomen;

Ontucht heeft een ruime strekking en bestaat uit: ontuchtige handelingen (hande-

is altijd strafbaar bij slachtoffers onder de 18 jaar. De docent die op een leuk schoolfeestje na een paar biertjes een tongzoen wil uitwisselen met een zeventienjarige leerlinge, kan zich beter even bedenken... Daar komt bij dat collega's die getuige zijn van strafbaar gedrag of hier een redelijk vermoeden van hebben, verplicht zijn dit te melden bij de schoolleiding of het bestuur.

Emoties

Schoolleidingen die te maken krijgen met klachtenprocedures en/of juridische procedures rond seksueel geweld, zijn niet te benijden. Zo is er het leed van de slachtoffers, hun gezinnen, het gezin van de dader, soms een partijenstrijd binnen de school, achterklap en als klap op de vuurpijl een sensatiebericht in de plaatselijke krant.

Schoolleiders en bestuurders die beslissingen moeten nemen en gesprekken voeren met betrokkenen, worden vaak persoonlijk geraakt door het leed, de verwijten en de schuldgevoelens. Lang speelt twijfel een rol. Is dit echt wel waar? Zelfs als er onomstotelijke bewijzen zijn. En soms maakt een school mee dat er inderdaad gelogen is, dat een docent ten onrechte beschuldigd is en van blaam gezuiverd moet worden; een moeilijke opgave die in een zorgvuldig revalidatietraject zal moeten worden uitgezet. Daarnaast is de impact op het team groot. Vaak treedt er na een klacht of aangifte een tweedeling in het team op: teamleden die loyaal blijven aan de dader (in hun ogen het slachtoffer) en mensen die achter het slachtoffer staan en elke grensoverschrijding op dit terrein in principe afkeuren. Het is niet gemakkelijk dit proces in een school

De wet geeft duidelijkheid en richtlijnen voor het gedrag van docenten

lingen van seksuele aard) en/of seksueel binnendringen (inclusief tongzoen) en handelwijzen van seksuele aard, kwetsend voor het geslachtelijk schaamtegevoel, zonder lichamelijk contact (bijvoorbeeld pornofoto's).

Het is hierbij niet van belang wie het initiatief nam: degene die het gezag uitoefent,

te sturen: de eigen normen en waarden van personeelsleden en directie en hun persoonlijke referentiekaders spelen een grote rol.

Ook moet de directie afwegingen maken rond enerzijds privacybewaking en anderzijds het recht op informatie van collega's, ouders en leerlingen. Dit stuit vaak

op onbegrip: docenten willen weten welke leerling het betreft, al is het maar om een pijnlijke situatie, of een verkeerd gebruikte formulering te vermijden. En soms kan het ook verwarrend en pijnlijk zijn, als er drie docenten op ziekteverlof zijn en leerlingen gaan gissen wie van de drie de geschorste docent is...

Onderwijspersoneel dat een redelijk vermoeden heeft van een misdrijf tegen de zeden (als bedoeld in titel 14 van het wetboek van Strafrecht) jegens een minderjarige leerling, is verplicht hierover het bevoegd gezag te informeren.

Het bevoegd gezag is verplicht om, als er een redelijk vermoeden bestaat dat een personeelslid zich schuldig maakt aan een seksueel delict jegens een minderjarige leerling, aangifte te doen bij politie/justitie. Het bevoegd gezag voert voorafgaand aan de aangifte, overleg met de vertrouwensinspecteur.

Grenzen en feedback

Een school die te maken krijgt met seksueel geweld / intimidatie van leerkrachten naar leerlingen, wordt geconfronteerd met de eigen normen op dit terrein. De manier waarop docenten met hun leerlingen omgaan en met grensoverschrijdend gedrag, staat op scholen niet vaak op de agenda. Er is een vaag gevoel van wat kan en wat niet, en vooral: er is een zekere terughoudendheid om elkaar hierop aan te spreken. In die zin weerspiegelt de school de samenleving, waarin elkaar aanspreken op seksuele toespelingen, ongewenste aanrakingen en grensoverschrijdend gedrag, ook niet gemakkelijk is.

Na een aangifte vindt op school meestal de discussie plaats tussen teamleden: wat kan wel en wat niet en wat is professioneel docentengedrag? Vaak blijkt dan hoe onzeker docenten zich voelen en dat ze er behoefte aan hebben met elkaar de regels in het omgaan met leerlingen te expliciteren. En vooral ook te zoeken naar manieren waarin ruimte blijft voor spontaniteit en warmte. Daarnaast zijn vooral jonge docenten vaak onzeker of soms ook naïef op dit terrein. Met name de nieuwe media waar jonge docenten zich gemakkelijk van

bedienen, zorgen voor een laagdrempelig contact met leerlingen waarbij gemakkelijk grenzen kunnen worden overschreden.

Docente: "Ik vind MSN-contact met mijn leerlingen veel informatie opleveren, er komen soms ontboezemingen die ik anders als mentor niet zo gauw zou horen. Maar omdat ik niet op allerlei (privé-) momenten MSN-contact wil hebben, heb ik met mijn leerlingen een soort "spreekuur" afgesproken waarin ik te bereiken ben. Dat geeft duidelijke kaders. Wel heb ik de ouders van mijn mentorleerlingen hiervan op de hoogte gesteld."

Contactpersonen seksuele intimidatie

Het aanstellen van contactpersonen seksuele intimidatie op school is geen vrijblijvende zaak: het is een noodzakelijke voorwaarde om seksuele intimidatie in de school aan te pakken en te voorkomen. Daar ligt nog wel een uitdaging voor scholen: sommige leerkrachten krijgen de taak van contactpersoon seksuele intimidatie heel gemakkelijk in hun jaartaak geschoven. Ze realiseren zich vaak niet, dat ze in heel ingewikkelde situaties terecht kunnen komen waar deskundigheid en vertrouwen van groot belang zijn. Ook komt het vaak voor dat schoolleiders denken eventuele meldingen snel zelf af te kunnen handelen en voorbij gaan aan de gevoeligheden en deskundigheid die bij dit thema een rol spelen. Ouders die zich namelijk niet voldoende erkend voelen in hun zorgen om de veiligheid van hun kind, zullen veel eerder de weg van de klachtencommissie of zelfs een juridisch traject kiezen terwijl in een aantal gevallen goede of soms stevige gesprekken en afspraken met betrokkenen veel verder leed kunnen voorkomen.

Transparantie

Bij seksuele zaken op school is, nog meer dan anders, een transparante houding naar collega's, ouders en leerlingen van belang; er moet duidelijkheid zijn over de procedure en indianenverhalen en sensatieverhalen moeten voorkomen worden. Soms kan die transparantie op gespannen voet staan met een juridisch onderzoek en dat stuit vaak op veel onbegrip. Zeker als er van de kant van de dader wel allerlei verhalen de school binnenkomen.

Veel docenten worstelen met hun eigen houding

En dan is er ook nog het imago van de school: verhalen in de pers over (vermeende) seksuele intimidatie doen een school vaak geen goed, maar de schade is nog groter als de pers het gevoel krijgt, dat er informatie achtergehouden wordt. Het is laveren tussen transparantie, recht doen aan informatiebehoefte van de pers, privacybescherming en het imago van de school. Om dan uiteindelijk weer te kunnen focussen op waar het in de school echt om gaat; het geven van onderwijs in een veilige leeromgeving.

Een veilige leeromgeving voor alle betrokkenen is geen verworvenheid, waar een school zelfgenoegzaam tevreden mee kan zijn. Het is een zaak waar iedere dag opnieuw aandacht voor moet zijn en het is regelmatig nodig samen te expliciteren hoe dat veilige gedrag eruit ziet, in het belang van leerlingen én docenten.

Ine Spee is senior-adviseur bij KPC Groep en projectleider van het Calamiteitenteam.